

2010

Visiškai eilinę dieną ypatingas laiškas įkrito ne į tą pašto dėžutę.

Dėžutės buvo įtaisytos šalia ir vienodos, iš tokio paties plo-
no, pigaus metalo, šiek tiek parūdijusio ties vyriais. Prigręžtos
prie rudų plytų sienos šalia antikvariato durų; durų, kurių var-
peliai maloniai – arba erzinančiai, nelygu, ko paklausi, – sus-
kimbčiodavo kaskart įeinant ar išeinant lankytojui.

Tompsono antikvariato ir skaitytų knygų pašto dėžutė buvo
iš kairės, ant jos užklijuotas auksinis pirmo numerio lipdukas.
Virš parduotuvės esančio buto pašto dėžutė buvo dešinėje, lip-
dukas toks pats, tik su skaičiumi du. Skirtumą vargiai pastebėsi,
tačiau Nensei Mičel, kuri gyveno tame bute ir nė nenutuokė
apie negautą laišką, skirtumas buvo didžiulis.

Adreso eilutėje nebuvo nurodyta, kokiam seno pastato Ko-
ledžo gatvėje numeriui skirtas laiškas, todėl jis ramiausiai buvo
įmestas į antikvariato dėžutę, o laiškanešys nė nemirkstelėjęs
nuskubėjo toliau.

Laiškas ten pragulėjo tris valandas – įspraustas tarp atviruko nuo parduotuvės vadovės sūnaus, šiuo metu keliaujančio po Prancūziją, ir penktadienio reklamų, kol savininkė, grįždama parūkiusi, parsinešė paštą į vidų. Ji švystelėjo dėžutės turinį ant padėklo – vėliau viską išrūšiavo ir lemtingai ne ten padėjo neatidus darbuotojas.

Laiško turinys liko neatskleistas dar septynerius metus. Ir tas laiškas visiems laikams pakeitė trijų moterų gyvenimus.

I DALIS

1 SKYRIUS

ANDŽELA

TORONTAS, 2017 M. SAUSIS

Andžela Kriton vėluoja į darbą. Ji vėlai atsigulė, o šįryt pabudo su migrena. Metas ne pats geriausias. Atsargiai, kad netrikdytų sekmadieninio žmonos poilsio, pirštų galais nutapena į virtuvę, ten skausmą malšinančius vaistus užgeria stikline apelsinų sulčių, paskrudina bandelę ir gausiai aptepa ją kreminiu sūriu su česnaku. Tarsi re-triveris sukandusi dantimis pusryčius, užsimaukšlina skrybėlę ir languotą paltą susisega diržu, tada tyliai uždaro buto duris ir leidžiasi laiptais žemyn.

Andžela šaligatviu skuba į autobusų stotelę, žiaumoja bandelę ir iš rankinės išsitraukia akinius nuo saulės. Paprastai džiaugtūsi, juk saulėtų dienų žiemą reta. Tačiau šviesa verčia ją markstyti, o galva pulsuoja, lyg kulka už akių būtų išdraskiusi skylę.

Vakar ji buvo pas draugę Dženę, ten vyko kasmėnesinis knygų klubo, kuris, kaip ir daugelis knygų klubų, per pastaruosius

šešis mėnesius virto vyno klubu, narių susitikimas. Dabar jos išgeria per daug pigaus *Pinot Grigio*, šlamščia mėsytes ir sūrių su tokia neviltimi, tarsi valgytų paskutinį kartą prieš mirties bausmę, ir kartais pasikalba apie perskaitytas knygas.

Pastaruosius kelis mėnesius Andžela nedalyvavo vyno gėrimo vakarėliuose, bet vakar nuėjo. Vienintelis, apgailėtinas privalumas patyrus persileidimą, ir išnaudojo jį iki galo. Jos su Tina ir toliau mėgins susilaukti kūdikio – kai jos kūnas atsigaus ir bus galima vėl bandyti, todėl ji nusprendė, kad dabar gali pasimėgauti alkoholiu. Tai jai antras persileidimas per metus, ir kaskart po nesėkmingos apvaisinimo procedūros ar nepavykus pastoti, galimybių, sakytum, mažėja. Užpiltos alkoholiu kliūtys šiek tiek sumenksta, nors ir trumpam.

Autobusas atburžia prie šaligatvio, Andžela įlipa, į metalinį plyšelį įmeta žetoną ir susiranda laisvą vietą prie galinių durų. Parduotuvė, kuriai ji vadovauja, – Tompsono antikvariatas ir skaitytos knygos – yra mažiau nei per dešimt kvartalų į vakarus, tad po kelių stotelių ji iš autobuso išsiropščia ant purvino šaligatvio.

Įėjimas į parduotuvę yra visai ant šaligatvio krašto šurmuliuojančioje Koledžo gatvėje, ir Andžela, ieškodama raktų, prispaudžia prie durų, kad netrukdytų praeiviams. Klubais šiek tiek stumtelėjusi kinivarpu išgraužtą medieną, ji patenka į vidų ir uždaro duris.

Andželai ši vieta patinka. Tokia įdomi įvairių prekių krautuvelė, čia gyvena daugybė skaitytų knygų, kurios nuolat pirmyn atgal keliauja pro duris, ir antikvarinių daiktų kolekcija, kurios, sakytum, niekada nepavyks parduoti. Kvepia baldų laku, kava ir senų knygų dulkėmis – ir trošku, ir nepaprastai gardu. Erdvė nedidelė, kuklaus buto dydžio. Už kasos yra nedidelis

sandėliukas, kuriame stovi kelios apdulkėjusios, pamirštos dėžės ir pigus kavos aparatas su filtru, kurį Andžela atsitempė pirmąją darbo savaitę.

Ji pajunta, kad nuo pažįstamo kvapo nuotaika šiek tiek pakyla. Ji visuomet mėgo knygas, o joms su Tina prie širdies eklektika, tad daiktų kratinys antikvariate jai puikiai tinka. Čia visada atrasi vienokių ar kitokių lobių.

Andžela spusteli šviesos jungiklius, prieina prie seno rašomojo stalo, kuris tarnauja kaip prekystalis, ir koja spirteli po juo rankinę. Įjungia kompiuterinį kasos aparatą – kol kas pažangiausią technologiją parduotuvėje – ir nueina į sandėliuką užsikaisti puodelio negailestingai stipraus tamsaus gėrimo. Kai buvo nėščia, gėrė tik kavą be kofeino; buvo tikra, kad placebo efektą galima pasiekti ruošiant dvigubai stipresnę kavą. Tačiau šiandien, su aštriu kartėlio dūriu į širdį, ji užsipliko didelį puodelį įprastos kavos.

Rankoje laikydama apdaužytą kavos puodelį, Andžela susiima ir griebiasi įprastų užduočių – rūšiuoti naujas prekes ir vykdyti užsakymus. Ji niekaip nesupranta, kodėl parduotuvė taip ilgai išsilaikė, ypač kai dabar mieste tokios nekilnojamojo turto kainos. Patalpos priklausė Andželos tetai Džo (kuri ištekėjo už turtingo paveldėtojo ir dėl to neprivalėjo dirbti), virš parduotuvės dar buvo nuomojamas butukas, nors papildomų pajamų tetai kaip ir nereikėjo. Teta vos per kelias dienas lengvai parduotų šią vietą už nerealią sumą, bet Andžela įtaria, kad laiko parduotuvę vien tam, kad turėtų ką papasakoti savo išsičiustijusioms draugėms, kai jos kas savaitę susitinka darytis manikiūro.

Prieš pradėdama dirbti Tompsono parduotuvėje, Andžela darbavosi mažmeninės prekybos sektoriuje, paskutinė darbo vieta buvo pas priekabų vadovą batų užkeltomis kainomis

parduotuvėje. Nors Andžela niekaip neįrodys, bet įtaria, kad buvo „atleista dėl sumažėjusių pardavimų“, nes jos viršinininkas keliomis savaitėmis per anksti sužinojo apie jos nėštumą. Jis buvo penkiasdešimtmetis konservatyvus ir ties homofobijos riba svyruojantis žmogus, beveik neabejotinai iš tų, kurie mano, kad motinystės atostogos tik sukelia nepatogumų įmonei. Andžela naujieną apie nėštumą patikėjo vienai bendradarbei, kai jau nebežinojo, kaip pasiteisinti dėl dažno lėkimo į tualetą nusivemti, ir yra įsitikinusi, kad bendradarbė išplepėjo.

Taigi, per šeimos biudžetą nuolat kertant nevaisingumo gydymui ir kone sulaukusi trisdešimt penkerių, ji liko be darbo. Tad kitos veiklos ieškojo kaip bešmalydama – *bet kokios*, kad su Tina išgalėtų susimokėti nuomą ir dar sukaupti pinigų naujo šeimos nario atėjimui. Per paskutinę Padėkos dieną teta Džo, mostelėjusi nuostabiais brangakmeniais nusagstyta ranka, pasiūlė Andželai vadovės pareigas parduoatuvėje, kad ji pati „pagaliau pradėtų ruoštis pensijai“. Nors patirties dirbti su antikvariniais daiktais Andžela visai neturėjo, atsisakyti negalėjo, be to, žinojo, kad teta Džo niekada neatleis savo dukterėčios už tai, kad ji nėščia. Po trijų dienų Džo įteikė jai raktus.

Sekmadieniais Andžela parduoatuvėje dirbdavo viena, paprastai diena būdavo rami, ypač rudens ir žiemos mėnesiais, kai turizmas sulėtėdavo. Sutvarkiusi naujas prekes, ji imasi peržiūrėti neatsiimtus pirkinius. Tai vienas labiausiai varginančių darbų Andželos sąrašė. Aštuonis iš dešimties atvejų baldus rezervuoja nekantrus „antikvarinių daiktų medžiotojas“ (dažniausiai pats save taip vadinantis ir ką tik iškeptas) ne iš šio miesto, čia atvykęs su turtingais draugais apsipirkti. Jis trypčioja džiaugsmu dėl pirkinio, paskui reikalauja jį pasaugoti, kol grįš su deramo dydžio sunkvežimiu šeštadienio lobių medžioklės

laimikiui išvežti. Beveik visada pirkėjas neatsiliepia į Andželos skambučius taip ilgai, kad jai tenka panaikinti rezervaciją ir būsimam pirkėjui nereikia gėdingai pripažinti, kad pirkinys buvo tik trumpalaikė užgaida. Tai reiškia, kad Andžela nemažą dalį sekmadienio ryto plėšo rožinius rezervavimo lipdukus nuo daiktų, palikdama juos toliau glūdėti jaukiuose parduotuvės kampeliuose, kur kaip senstantys našlaičiai jie laukia kito juos beveik nupirksiančio pirkėjo.

Pirma sąrašė – nedidukė trijų stalčių komoda. Andžela tiksliai žino, kuri, ir nueina į patį parduotuvės galą. Artėdama pastebi ryškiai rausvą popieriaus lapelį ant viršutinio stalčiaus, rodantį, kad prekė rezervuota. Ji trukteli lapelį, ir komoda pasvyra, o stalčius prasiveria.

– O velnias. Oi!

Ant rankos pasipila kavos purslai. Andžela juos nulaižo, tada pro plyšį stalčiaus tamsoje išvysta neįprastą baltą dėmę. Ji apsižvalgo, ieškodama saugios vietos puodeliui pastatyti. Vietoj padėkliuko padėjusi rausvą rezervavimo lapelį, pastato kavą ant knygų lentynos netoliese, tada atidaro stalčių.

Kaip tik tuo metu virš durų suskamba varpeliai, sveikinantys pirmą šios dienos lankytoją. JUSDAMA PILVE KYLANTĮ SMALSUMĄ, ANDŽELA UŽDARO STALČIŲ IR GRĮŽTA Į PARDUOTUVĖS PRIEKĮ, ATSARGIAI APEIDAMA NETVARKINGAI SUKRAUTŲ KNYGŲ KRŪVAS.

– Sveiki! – sušunka ji.

– Labas, – atsako paauglė mergaitė puriais rudais plaukais ir nusvirusiais pečiais.

– Ar galiu kuo nors padėti? – klausia Andžela, tvirčiau apsvyniodama šaliką aplink pečius. Kartu su mergaite į vidų įsiveržė žiemos skersvėjis, sudirginęs Andželą. Ji nori grįžti prie stalčiaus.

– Nelabai. Ačiū, aš tik žiūrinėju.

– Žinoma, – atsako Andžela. – Sakyk, jei prireiktų pagalbos.

Mergina vangiai šypteli ir pasisuka į artimiausią knygų lentyną.

Mandagus būdas parodyti, kad kompanija nepageidaujama, bet Andžela džiaugiasi galėdama atsitraukti. Ji grįžta prie komodos ir vėl atidaro viršutinį stalčių.

Iš jo ištraukia sunkią marmurinę dėžutę ir atsargiai padeda ant apšiurusių grindų. Jos dėmesį bus patraukęs baltas akmuo. Beveik visi parduotuvės antikvariniai daiktai pagaminti iš kokios nors medienos. Likusi dalis – daugiausia žalvaris ir sidabras: lakuoti paveikslų rėmai su įmantriais Viktorijos laikų raižiniais, rankiniai veidrodėliai, primenantys iškeltas regentystės laikų šukuosenas, pridengtas nėrinuotomis kepuraitėmis, kolekciniai šaukšteliai su išblukusiais ženklais ir įmantriais giminės herbais.

Nuo darbo Tompsono parduotuvėje pradžios Andžela dar nebuvo regėjusi nieko, pagaminto iš marmuro, ir štai gražus dramblio kaulo spalvos akmuo, žvilgantis pilkomis bangomis; koks nors antikvarinių daiktų medžiotojas galbūt panorės ją iš tikrųjų nusipirkti. Palikusi drungną kavą, Andžela atsineša dėžutę prie prekystalio. Ji pakelia akis tikrindama, kaip sekasi vienintelei lankytojai, tada atsisėda ant baro kėdės ir atlenkia auksinę dėžutės sagtį.

Viduje šūsnis, regis, tiesiog pageltusio popieriaus, bet, pakėlusį vieną lapą, ji ant voko išvysta elegantišką rašyseną.

Laiškai. Visas pluoštas. Andžela vieną po kito juos traukia, skaičiuoja – penki. Visi atrodo seni. *Nenuostabu*, pagalvoja ji, turint omenyje, kad čia antikvariatas. Be to, laiškų niekas nebesiunčia. Šia iš mados išeinančia, kadaise klestėjusia veikla

dabar užsiima tik užsispyrusios, per daug prisikvepinusios pagyvenusios damos.

Ji pakelia vieną laišką prieš šviesą, sklindančią pro parduotuvės langus. Kitaip nei kiti laiškai, kurie be vokų ir greičiausiai bus banko išrašai, šis vis dar užklijuotas, o atvarto kraštas šiek tiek susigarankščiavęs, tarsi klėjai būtų pernelyg sudrėkę. Ženklelis atrodo šių laikų. Viršutiniame kairiajame voko kampe pasvirusia rašysena užrašyta, kad siuntėja – ponია Fransė Mičel. Adresuotas poniai Nensei Mičel, ir Andželai pilve už bambos suvirpa, kai ji perskaito antikvariato adresą.

Rašysena atrodo netvirta, nors Andžela pasakytų, kad anksčiau ji buvo graži ir grakšti.

TRINKT!

Širdis kone iššoka per gerklę. Ji pažvelgusi pamato, kaip pargalvė mergina murma atsiprašymą ir lenkiasi pakelti storos knygos. Andželai pavyksta nusišypsoti, bet pulsas vis dar šėlsta; mergina atsisveikindama sumurma „ačiū“, virš durų kabantys varpeliai suskamba jai išeinant ir įleidžiant dar vieną šalto oro gūšį.

Atsipūtusi, kad vėl liko viena, Andžela pirštais perbraukia per voko kraštą ir įvertina savo susidomėjimą. Ant voko raudonu rašalu išpausta data sako, kad laiškas išsiųstas 2010 metais. Ir liko neatplėštas. Kam jis skirtas? Ar laiškas tiesiog pasiklydo? Bet ne, užrašytas parduotuvės adresas ir nepažįstamosios Nensės Mičel vardas su pavarde.

Siųsta *šiuo* adresu.

Andžela kaip ir žino, kad atplėšti svetimą laišką yra nusi Kaltimas, bet jos smalsumas įveikia moralės balsą. Ji išsitraukia žalvarinį popieriaus peilį iš smarkiai rašaluoto konservavimo stiklainio, naudojamo rašikliams laikyti, įkiša antgalį po voko

atvarto kampu ir trukteli, popierius maloniai šiugžda. Ji ištraukia laišką ir išlanksto jį pirštų galiukais, tarsi vengdama palikti pirštų atspaudus. Popierius sunkus ir šiek tiek šiurkštokas. Brangus. Pirktas žmogaus, kuris rašė daug laiškų ir kuriam rūpėjo, kad jie būtų svarūs.

Suintriguota Andžela puola skaityti, akys laksto pirmyn atgal po tamsiais jos kirpčiais:

Mieloji Nense,

noriu, kad šis laiškas pasiektų tave, kai manęs jau nebebus. Pavedžiau savo advokatui ponui Kleinui išsiųsti šį laišką man mirus. Atsiprašau, nes tikrai yra dėl ko, bet norėjau užtikrinti, kad žinotum tam tikrus savo gyvenimo faktus.

Nense, mylėjau tave taip, kaip motina myli savo dukrą. Dariau geriausia, ką sugebėjau, buvau geriausia motina, kokia tik galėjau. Nors, mano brangioji, esu žmogus, ir todėl netobula.

Nėra kito būdo tau pasakyti, kaip tiesiog parašyti: mes su tavo tėvu nesame tavo biologiniai tėvai. Įsivaikinome tave, kai buvai kūdikis. Metų metus stengėmės, daug ir kasdien meldėmės, kad Dievas atsiųstų mums vaiką, bet taip nenutiko. Todėl ieškojome mergaitės įsivaikinti, ir mūsų šeimos gydytojas mus nukreipė į Šv. Agnietės netekusių motinų prieglaudą čia, Toronte.

Gimei tą dieną, kurią ir yra tavo gimtadienis: 1961 m. balandžio 25-ąją. Mums pasakė, kad tavo biologinė motina ir tėvas buvo jauna pora, dar paaugliai, nesusituokę ir sutrikę. Jie neturėjo pinigų ir negalėjo tavęs auginti. Mus patikino, kad motina savo noru atidavė tave įvaikinti,

skaudama širdimi ir su viltimi, kad mes galėtume suteikti tau šviesesnę ateitį nei ji, jauna ir neturtinga. Dėl jos istorijos mums skaudėjo širdis, bet dėkojome Dievui už jos nesavanaudiškumą ir už tai, kad mums suteikė brangiausią dovaną. Mūsų džiaugsmas buvo paremtas jos sielvartu.

Tave užauginome ir mylėjome kaip savą. Šv. Agnietės kunigas ir vadovė patarė tau nieko nesakyti, tiesiog gyventi taip, tarsi būtum mums Dievo duotas vaikas, kad tau taip bus lengviau. Mes tuo patarimu pasinaudojome. Manėm, kad jie žino, kaip geriau. Bet nebuvo nė dienos, kad šiuo sprendimu nesuabejočiau.

Kai parsivežėme tave namo, giliai antklodėje, į kurią buvai suvystyta, radau porą geltonų batukų. Pamaniau, kad tavo biologinė motina įdėjo juos kaip dovaną iš visos širdies, bet niekaip negalėjau jais tavęs auti, todėl užrakinau saugiai stalčiuje. Bijojau, kad jei tau apie ją papasakosiu, tu kitaip į mane žiūrėsi, ir nuolat įsivaizduodavau, kaip ji tavęs ilgisi. Bandžiau atsikratyti kaltės jausmo, kasmet per tavo gimtadienį bažnyčioje uždegdavau žvakę ir meldavausi už ją.

Bet štai čia, brangioji... štai čia aš turiu maldauti tavęs atleidimo iš visos širdies ir sielos.

Netrukus po tavo vestuvių mes su tėvu sužinojome, kad tave atidavė įvaikinti ne savo noru ir ne lengva širdimi, kaip mums buvo sakoma. Mus apgavo, Nense. Ir mes melavome tau.

Per žinias buvo pasakojama apie kelias mergaites, kurios ieškojo prieglobsčio Šventosios Agnietės prieglaudoje, bet grasinimais ar dar baisesnėmis priemonėmis buvo priverstos vaikus atiduoti. Namus uždarė netrukus po tavo

gimimo. Jiems vadovavę žmonės mums atrode geri. Mes taip norėjome vaiko, kad jais tikėjome. Nebuvo kaip netikėti. Mes nežinojome. Po naujienų reportažo įlindau į stalčių ir radau raštelį, įkištą giliai į vieno bato pirštą. Jį perskaitysi pati, brangioji.

Tavo tėvas net tada nenorėjo tau sakyti. O paskui jo jau nebebuvo, ir aš vis tiek nepasakiau. Neturiu kaip pasiteisinti, tik bailumu. Man labai gaila, Nense. Jei ko nors ir išmokau, tai nelaikyti paslapčių. Jos pūliuoja kaip žaizdos, ir dar baisiau, jei žala neatitaisoma. Tada ji luošina, o aš tau noriu geresnio gyvenimo.

Tavo motinos vardas – Margareta Roberts. Ji tave pagimdė būdama daug jaunesnė už mane, todėl gali būti, kad ji dar gyva. Norėčiau tave paraginti jos ieškoti, rasti paguodą po mano mirties susitikus su Kita motina, kaip aš ją mintyse visą laiką vadinau. Noriu, kad gyventum toliau, ir tikiuosi, kad neturėsi nuoskaudų nei savo tėvui, nei man.

Aš mylėjau tave giliausia savo širdies meile, mano brangioji. Ir todėl žinau, kaip sunku turėjo būti Kitai tavo motinai, Margaretai. Nuo tada, kai perskaičiau jos laišką, kasdien meldžiuosi, kad ji mums atleistų. Su švelnumu auginau jos vaiką, savo vaiką – mūsų vaiką. Bet manau, kad Dievas suves mūsų sąskaitas taip, kaip Jam atrods tinkama. Dabar viskas Jo rankose.

Prašau, atleisk man, brangioji. Meldžiuosi, kad vieną dieną, dar negreitai, mes vėl susitiktume.

Mama

Andžela padeda laišką ant rašomojo stalo ir griebia servetėlių dėžutę, šluostosi ištryškusias ašaras.

– Dieve šventas.

Ji galvoja apie savo šeimą, apie mamą, kurią laiko mama, ir apie ją pagimdžiusią moterį Šilą, su kuria galiausiai susitiko prieš penkerius metus. Visą gyvenimą gyventi nežinant, kad esi įvaikinta, atrodo tolima ir nesuvokiama. Jos širdis krauju plūsta dėl šių trijų moterų: dukters Nensės, mamos Fransės, kurią taip ilgai slėgė paslaptis, o dar prisipažinimas paklydo, ir Margaret Roberts, paslėpusios raštelį, kad buvo priversta atiduoti savo kūdikį įvaikinti...

Raštelis.

– Kur jis ? – Andžela klausia tuščios parduotuvės. Ji patikrina stalą, paskui pasilenkia ir apžiūri grindis. Tada pakrato voką, ir ant stalo kaip konfeti nuskrieja popieriaus lapelis. Pageltęs ir šiek tiek susiglamžęs. Vienas kraštas apsvilęs, tarsi kažkada būtų mėgintas deginti.

Andžela perskaito trumpą ranka rašytą laiškėlį. Jame tik dvi eilutės, bet ji užstringa ties paskutiniaisiais penkiais žodžiais, akyse ima lietis.

Prieš padėdama raštelį ant laiško, kelis kartus jį perskaito. Jai reikia patarimo. Ji siekia telefono ir, laikydama jį rankoje, svarsato, kam pirmiausia paskambinti. Greitai paieškojusi tarp adresatų, spusteli vardą ir, pridėjusi telefoną prie ausies, nušluosto ant skruosto užsilikusią ašarą.

– Mama? Labas, čia aš. Ar turi laiko?